Ålands landskapsregering

Dokumentnamn	Brevnr
UTLÅTANDE	734 Rk1a
Ärendenr	Datum
ÅLR 2022/8578	24.10.2022

Hänvisning
RP 147/2022 rd

Kontaktperson
Rasmus Lindqvist,
rasmus.lindqvist@regeringen.ax
018 25 193

Riksdagens arbetslivs- och jämställdhetsutskott

TyV@eduskunta.fi

Ärende

Utlåtande om regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av Europeiska unionens lagstiftning och den nationella lagstiftningen och till vissa lagar som har samband med den

Bakgrund

Riksdagens arbetslivs- och jämställdhetsutskott har begärt ett utlåtande av landskapsregeringen om regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av Europeiska unionens lagstiftning och den nationella lagstiftningen och till vissa lagar som har samband med den.

Genom den föreslagna lagen genomförs direktivet ((EU) 2019/1938) om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten. Direktivets tillämpningsområde omfattar flera olika politikområden i EU. Redan i ett tidigt skede har direktivets tillämpningsområde konstaterats höra både till landskapets respektive rikets lagstiftningsbehörighet (se bland annat landskapsregeringens utlåtanden ÅLR 2021/6164 och ÅLR 2018/5826). Landskapsregeringen föreslår i lagförslag 2/2022–2023 till Ålands lagting att rikets visselblåsarlag, inom den åländska lagstiftningsbehörigheten, ska antas som en så kallad blankettlag.[1]

I den nu aktuella propositionen föreslås specifika bestämmelser för Åland. Enligt förslaget till visselblåsarlags 10 § 1 mom. 2 punkt ska Ålands landskapsmyndigheter vara skyldiga att inrätta interna rapporteringskanaler när de i landskapet sköter sådana uppgifter som hör till rikets myndigheter.

[1] https://www.lagtinget.ax/arenden/skydd-visselblasare-52684

Behörighetsfördelning

Propositionen berör en mängd olika lagstiftningsområden, bland annat 1) offentlig upphandling, 2) finansiella tjänster, produkter och marknader samt förhindrande av penningtvätt och finansiering av terrorism, 3) produktsäkerhet och produktöverenstämmelse, 4) transportsäkerhet, 5) miljöskydd, 6) strålskydd och kärnsäkerhet, 7) livsmedels- och fodersäkerhet samt djurs hälsa och välbefinnande, 8) folkhälsa, 9) konsumentskydd och 10) skydd av privatlivet och personuppgifter samt säkerhet i nätverks och informationssystem.

Dessutom tillämpas skyddet på sådana personer som rapporterar överträdelser rörande Europeiska unionens utgifter, inkomster, understöd och statsstödsregler samt konkurrensregler. Ytterligare tillämpas skyddet på sådana personer som rapporterar överträdelser av lagstiftningen om samfundsskatt eller arrangemang vars syfte är att få en skattefördel.

Landskapet har enligt 18 § 1, 4, 10, 12, 15, 16, 17 och 21 punkten självstyrelselagen för Åland (1144/1991) lagstiftningsbehörighet rörande offentlig upphandling, miljöskydd, livsmedel och fodersäkerhet samt djurs hälsa och välbefinnande, främjande av folkhälsan samt trafik. Produktsäkerhet har ansetts höra till landskapets behörighet i enlighet med 18 § 12 och 22 punkten självstyrelselagen om hälso- och sjukvård och näringsverksamhet (Ålandsdelegationen, ÅD, 24/19, s. 2). Ytterligare har Högsta domstolen i sitt beslut från den 27 juni 1991 ansett att landskapet ska anses ha behörighet gällande skyddet av personuppgifter inom de rättsområden som landskapet också annars har behörighet inom enligt självstyrelselagen.

Riket har enligt 27 § 1, 10 och 18 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet rörande stiftande, ändring, och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag (skydd av privatlivet), konsumentskydd och kärnkraft. Riket har också med stöd av 29 § 1 mom. 5 punkten lagstiftningsbehörighet rörande bank- och kreditväsendet. Därutöver har även penningtvätt ansetts höra till rikets lagstiftningsbehörighet (se ÅD 18/18).

Ställningstagande

I självstyrelselagen anges behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket. Förvaltningsbehörigheten för såväl rikets myndigheter som självstyrelsemyndigheterna följer lagstiftningsbehörigheten med de undantag som anges i 23 och 30 §§. I 32 § stadgas att förvaltningsbehörigheten kan överföras från en riksmyndighet till en landskapsmyndighet och vice versa genom en överenskommelseförordning. Lagstiftningsbehörigheten kan inte ändras på något annat sätt än genom en ändring av självstyrelselagen vilket innebär att landskapsmyndigheterna ska tillämpa rikslagstiftningen när de utför förvaltningsuppgifter i enlighet med 30 § självstyrelselagen eller genom en överenskommelseförordning samt vice versa.

I samband med riksdagsbehandlingen av informationsförvaltningslagen (RP 246/2010 rd) ansåg grundlagsutskottet (GrUU 46/2010 rd) att det inte är förenligt med självstyrelselagen att lagstifta om att myndigheter i landskapet Åland ska tillämpa lagen när de i landskapet sköter uppgifter som hör till riksmyndigheterna. Enligt grundlagsutskottet har riket ingen allmän rätt att styra landskapsmyndigheternas arbetsmetoder när de sköter uppgifter som överförts genom en överenskommelseförordning. Grundlagsutskottet ansåg att den föreslagna bestämmelsen i informationsförvaltningslagen måste utgå ur lagförslaget.

Med beaktande av grundlagsutskottets utlåtande bör den nu föreslagna bestämmelsen i 10 § 1 mom. 2 punkten visselblåsarlagen utgå ur lagförslaget. Om någon bestämmelse rörande myndigheterna i landskapet Åland ska finnas kvar i förslaget bör det förtydligas att bestämmelsen endast tagits in för vinnande av enhetlighet och överskådlighet. Vilken lagstiftning som ska tillämpas regleras i självstyrelselagen.

För att uppnå skriftlig enhetlighet bör benämningen ”Ålands landskapsmyndigheter” ändras till ”myndigheter i landskapet Åland” som är den benämning som används i självstyrelselagen och annan lagstiftning.

Vicelantråd Harry Jansson

T.f. rättssakkunnig Rasmus Lindqvist